

امثال و حکم
جناحی

منصور عباسی

شیراز
انتشارات ایلاف

سرشناسه	:	عباسی، منصور، ۱۳۴۰ -
عنوان و نام پدیدآور	:	امثال و حکم جناحی/منصور عباسی.
مشخصات نشر	:	شیراز: ایلاف، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری	:	۳۶۰ص.
شابک	:	۹۷۸-۹۶۴-۱۹۸-۱۰۵-۳
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
موضوع	:	ضرب المثل های ایرانی -- جناح
رده بندی کنگره	:	۱۳۹۲ ۷۲۵/۲۵۴ PIR ۳۲۸۶
رده بندی دیویی	:	۳۸۹/۹۴
شماره کتابشناسی ملی	:	۳۲۹۵۵۸۲

انتشارات ایلاف

دفتر: شیراز، خ فردوسی، نبش کوچه ۱۲، ساختمان شماره ۲۰، طبقه همکف، تلفن: ۰۷۱-۳۲۲۴۵۷۵۵

نام کتاب: امثال و حکم جناحی

مؤلف: منصور عباسی

ناشر: ایلاف

شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

نوبت و سال چاپ: اول بهار ۱۳۹۴

طراح: طراحی گروه هفت

چاپ: سامان

قیمت: ۲۳۰۰۰ تومان

ISBN 978-964-198-105-3

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۱۹۸-۱۰۵-۳

مقدمه

زبان فارسی، میراثی است که از نیاکان و بزرگان ساکن این مرز و بوم و در مسیر پرفراز و نشیب تاریخی خود به ما رسیده است. این زبان شیرین خصوصاً بعد از نفوذ فرهنگ اسلامی آثار پر ارجی در زمینه‌ی ادب و هنر و دیگر رشته‌های علوم به آن افزوده شد که روز به روز بر اهمیت آن می‌افزود.

یکی از پرارزش‌ترین میراث ادبی که طی قرون و اعصار بر غنای آن افزوده شده است ضرب‌المثل‌ها و اصطلاحات می‌باشد. هر کدام از این جملات سرشار از نکته‌سنجی و آموزندگی است. این ضرب‌المثل‌ها و اصطلاحات قبلاً به‌صورت حکایتی بوده که در اثر تکرار بر سر زبان‌ها از آن کاسته شده و به‌صورت جملات کوتاه در آمده است؛ البته احتمال دارد این ضرب‌المثل‌ها یا اصطلاحات در طول زمان تحولات گوناگونی یافته باشد و حتی منظور و معنی اولیه خود را نیز از دست داده باشد. گاهی یک جمله‌ی کوتاه می‌تواند بیش از یک کتاب و یا مقاله یا حتی خود حکایت آموزنده، تأثیر داشته باشد. در هر جای ایران ضرب‌المثل‌هایی وجود دارد که هرکدام بیان‌کننده‌ی مفاهیم مختلفی می‌باشد یا در بعضی نقاط ممکن است از لحاظ بیان با همدیگر فرق داشته باشند، ولی معنی و مفهوم آن‌ها یکی باشد یا ترجمه‌ی فارسی آن باشد و زیاد هم در بین مردم از آن استفاده شود.

جَنَاح، از شهرهای جنوب ایران که اکنون مورد نظر ما می‌باشد، نیز خالی از این میراث ادبی نیست و ضرب‌المثل و اصطلاحات و حتی تشبیهات زیادی هست که در بین صحبت کردن مردم آن رواج دارد، که اکثر آن‌ها با گویش جِمّسی (جناحی) تقریباً (لارستانی) بیان می‌شود.

گویش اصلی مردم جناح، گویش جِمّسی است. جِمّسی یعنی جُنسی یا جَنسی، همان معنی جَنّه‌وُی یا جناح‌زی می‌دهد، مانند رازی (اهل ری). مردم منطقه و شهرستان بستک به جناحی‌ها، جَنسی

می‌گویند، یعنی اهل جناح و کسی که در جناح زیست و زندگی می‌کند؛ به همین خاطر به گویش مردم جناح، جمسی می‌گویند.

تعدادی از ضرب‌المثل‌ها هستند که همان‌طوری که در زبان فارسی گفته می‌شود، جناحی‌ها نیز بر زبان می‌آورند و بنده نیز تعدادی از مهم‌ترین آن‌ها و با همان شکل زبان فارسی در کتاب گنج‌انیده‌ام و تعدادی نیز ترجمه‌شده از همان ضرب‌المثل‌های فارسی می‌باشد، ولی اکثریت آن‌ها فقط خاص به این منطقه می‌باشد.

هدف بنده از جمع‌آوری این ضرب‌المثل‌ها، اصطلاحات و تشبیهات حفظ میراث فرهنگی مردم جناح است که گرچه در یکی از دورترین نقاط کشور از مرکز و در بدترین منطقه‌ی آب و هوایی قرار گرفته، ولی ملیت و فرهنگ خودشان را حفظ کرده‌اند.

به چند نکته توجه شود:

۱. ممکن است اسم گروه، طایفه یا محل خاصی برده باشم و بنده هیچ‌گونه غرض و تعصبی نسبت به شخص، طایفه یا محلی ندارم و همه از نظر بنده محترمند، ولی قصد این‌جانب از جمع‌آوری آن چیزی بوده که زیاد در جناح رایج است و بر سر زبان‌ها نیز می‌باشد.
 ۲. در گویش مردم جناح، بعضی از کلمه‌ها یا حروف را طوری تلفظ می‌کنند که در زبان فارسی نمی‌توان آن را نوشت و لذا مجبور بودم که آن کلمه را با حرکت دیگر بنویسم و خود از یک حرکت‌های قراردادی استفاده کنم.
- مثال: جُو در فارسی ولی در جناحی ج (که صدای بین کسره و فتحه و به‌صورت (ج) نوشته می‌شود، دوم صدای بین اینگ که اول آن نه ای می‌باشد و نه نک (نون ساکن ما قبل (گ) فارسی مانند تفنگ، ننگ، جنگ) مثل مو، (مِن) که ما علامت مَنگ و یا زنگ (زنگ زدن فلزات) مَنگ که نون آن با صدای کمی تلفظ می‌شود. و حتی بعضی از کلمات نیز به خاطر این‌که تلفظش خیلی مشکل بود با گویش دیگری نوشتم.
- سعی شده است معنی لغات در زیر جمله نوشته شود و برای این‌که از تکرار زیاد معنی آن جلوگیری شود ممکن است در زیر جملات معنی آن نوشته نشده باشد و در جملات قبلی حتماً قید شده است.

کلاً ضرب‌المثل‌ها و اصطلاحات جناحی به چهار صورت تلفظ می‌شود:

۱. تمام آن جمله با گویش جمسی یا جناحی و خاص مردم جناح می‌باشد.
مثال: (پَش شِ بِلَز نِشیت)
۲. ترجمه‌شده از زبان‌های دیگر مثل فارسی، عربی و یا انگلیسی و هندی می‌باشد.

مثال: (آز کوره آ دور شد)

۳. تمام آن به صورت فارسی گفته می‌شود.

مثال: (عاقبت گرگ زاده گرگ شود گرچه با آدمی بزرگ شود)

۴. با زبان فارسی تلفظ می‌شود ولی فارسی نیست و خاص این منطقه می‌باشد

مثال: (آز من نخورده باشی)

پیرمردی نبوده که برای جمع‌آوری مثل به او مراجعه نکرده باشم اما وقتی از جمع‌آوری مثل جناحی با آن‌ها صحبت می‌کردم، اکثراً یک جواب می‌دادند و می‌گفتند ما ضرب‌المثل نمی‌دانیم، و یا در جوابم چیستان می‌گفتند به جای ضرب‌المثل و خود غافل بودند که از لابه‌لای حرف‌هایشان مثل‌های جالب و شنیدنی بازگو می‌کردند و خوشبختانه من که همیشه دفتر یادداشت و خودکار به همراه دارم به محض شنیدن آن‌ها را یادداشت می‌کردم.

گویش جناحی، گویشی است که در آن اصطلاحات زیادی به کار می‌رود و از میان صحبت‌های مردم اصطلاحاتی به گوش می‌رسد که بس جالب و دلنشین است؛ می‌توان گفت زبان جناحی خود تماماً اصطلاح است و من راحت توانستم از آن‌ها استفاده کنم و دیگر احتیاجی نبود راجع به مثل حرفی بزنم، فقط کافی بود در بین آن‌ها بنشینم و حرف‌هایشان را گوش دهم تا به آن‌چه می‌خواهم برسم، و این‌گونه شد که از هر کسی که با او برخورد داشتم حداقل یک مثل یا یک اصطلاح آموختم که جا دارد از یکایک این عزیزان تشکر و قدردانی کنم. البته بیش‌ترین مثل را در زمان حیات مرحوم پدرم جمع‌آوری نموده‌ام و ایشان کمک زیادی در این زمینه به من نمودند، ولی متأسفانه چاپ این کتاب را ندیدند و من کتابم را به روح ایشان تقدیم می‌کنم؛ روحشان شاد و یادشان گرامی باد!

در بعضی از مثل‌ها و اصطلاحات، رعایت ادب و اخلاق نشده است، ولی از آن‌جا که در بین مردم رایج است، بنا به اقتضای موضوع کتاب آن‌ها را ذکر کرده‌ام و از نگارش کلمات قبیح و زشت آن اجتناب کرده‌ام و به تعداد حروف آن نقطه چین گذاشته‌ام که در این خصوص عذرخواهی می‌کنم. تعدادی از مثل‌ها از لحاظ دستوری در بین مردم در زمان‌های گذشته، حال و آینده به کار برده می‌شود ولی فقط یکی از آن‌ها انتخاب شده است، مگر یکی که با تغییر فعل آن از مثل‌ها گذشته به حال یا آینده کل معنی آن عوض شود که ما به ناچار از هر کدام استفاده کرده‌ام.

سپاس‌گزاری و تقدیر

بر خود واجب می‌دانم که مراتب سپاس‌گزاری خود را از کسانی که در هر زمینه‌ای با من همکاری داشته‌اند ابراز دارم، به‌خصوص خانم آمنه دانشیار در قسمت تایپ و ماشین‌نویسی، آقای سیدمحمد حسینی (کامپیوتر) و آقای احمد پذیرا در جمع‌آوری و همچنین کسانی که در امر ویرایش کمک فراوانی کرده‌اند:

آقایان دکتر عبدالله لاوری نیا، دکتر ناصر محبی، ناصر چمن‌پیرا و خانم رقیه زینلی .

اطمینان دارم که کتاب امثال و حکم جناحی خالی از عیب و نقص نیست و هنوز مثلها و اصطلاحاتی وجود دارد که در این کتاب نیامده است و یا جملاتی که معنی آنها کامل و کافی نیست و یا ایرادهای دیگری دارد، لذا از شما خوانندگان گرامی و به‌خصوص همشهریان و هم‌محلی‌های ارجمند پوزش می‌خواهم و خواهشمندم مرا از عیب کار آگاه سازید تا بتوانم در چاپ‌های بعدی آنها را اصلاح کنم و کتابی در خور فرهنگ و زبان مادریمان فراهم آوریم.

شروع کار این کتاب، دقیقاً از اوایل سال ۱۳۶۵ شروع شد و در این چند سال با وقفه‌های کوتاه و طولانی مدت بنا به مشکلات زندگی و کاری و فردی صورت گرفت، ولی الحمدلله کار به پایان رسید، اگر چه این اثر نقص‌هایی دارد ولی با یاری دوستان و کسانی که اهل قلم هستند با دریافت ارشادهای ایشان در چاپ‌های بعدی حتماً اصلاحاتی خواهیم نمود.

این کتاب آن‌چه که خواستیم نبود بلکه آن‌چه توانستیم بود.

چنانچه ضرب‌المثل، اصطلاح و تشبیهاتی می‌شناسید که در جناح و منطقه استفاده می‌شود، و در این نوبت چاپ نیامده است، می‌توانید به نشانی پستی زیر ارسال فرمایید، تا در نوبت چاپ بعدی اضافه شود:

هرمزگان، شهرستان بستک، شهر جناح، محله مخابرات، یا کد پستی ۷۹۶۸۱۱۰۰۰۰

Mail: M4Abbasi@gmail.com

با تشکر
منصور عباسی
شهریور ۱۳۹۱